

מסורת הש"ס

(א) ברכות לג: פסחים יג: (ב) ז"ל רבין, א, זעיל (ג) ז"ל רבין, א, זעיל (ד) מנחות לו: מנחות פ"ג מ"א, ט (שמות ד"ה, ו) ויע"י ש"י לקמן מו: ד"ה מ"ד, א (פרגמון), (ח) לקמן מ"א, ז:

הגהות הב"ח

(א) בשמנה שבע פעמים (בשעת פטירתו וכו' ליה וכן מנחה) ח"מ וי"ב ס"א אינו נקמט אלא בשמנה גמרא וכן משמע מפירושו רש"י לקמן:

הגהות מהר"ב רתנבורג

[א] גמ' תנא רבות וארבות ונבנות. מלת רבות נמחק וי"ב ז"ל רבות:

מוסף רש"י

סטיו כפול היה. אלטנבאח ז' לפנים מזו בתיקף עגול לשב שס (ברכות לג: ובע"ז פסחים יג: גב:).

רבינו הגנאל

אמר רחבא אמר ר' יהודי כו, היה מספק ליה אי משום ר' יהודי אי משום רב יהודי, והיה מדיקק על עצמו שלא יחלף השמות, והיה שונה (ב"ב). מתני' מצות ערבה כיצד מקום כו'. הניח קלניא. כלומי קלניא היה שם אחרו מקום ולא האי שמא. (ולא דמי' למאי דאמר) בתחילה השתפין הורודו קלניא מתעבד, שפירושו בן חורין קלניא, דהך קלניא והך קלניא ושם אחרו מקום היה. ותנא דידן קרא ליה מוצא שהוא מוצא מן המס, שאין שדות המוקפות אלא כמו המדבר שאין עליו מס. ותנא רבות ארבות גבוהות י"א אמה כדי שיהו גדות על המזבח אלה כמו פ"י גיהות, (יהו א) חנויות, כמו בחנויות. ואמר ש"מ דמו הברייתא כי י"א אמה ומתך אמה אחת חנונה על המזבח, כי על יסוד המזבח היה מעמידם. שאם תאמר על קרקע היה מעמידם, גובה המזבח עשר אמות עלה, אמה

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט גר מצוה

א [מ"י פ"ה מהל' בית המזבח הלכה א]: בב ב מ"י פ"ז מהל' לולב הלכה כ' סמג עשין מז: בב ג מ"י שם הלכה כג טו"ע פ"ה י"ח מ"י מט"ס סקיף א וס"י מרשב סקיף א:

תורה אור השלם

א. אל יו' וקרא לנו אסרו חג צבעותיך עד קרנות התפוצה: תהלים קיח כו

לעזי רש"י

קוב"ש (קוב"ש). גיבוות, מיכלים גדולים ועגולים. אישטרא"א. מוקד, כיריים.

רבינו הגנאל

[וכנס אמנת] זה יסוד עלה חמש אמה וכנס אמה השובב עלה ג' וכנס אמה זה מקום מערכה. עכשיו אם יצאה קו המדה מקרקע המזבח עד שפת האמה ההמשית שהן מן היסוד עד הסוכב, נמצא מתיחת הקו מן הקרקע ועד הסוכב שש אמות ושני חומשי אמה, קדימ' לן כל אמתא רביעיתא אמתא ותרי חומשי באלכסונו, וכל כניסת אמה באלכסון כן תבוא מרדיתה, ומצא מקרקע המזבח י"א אמה פחות חומשי. אלא כיון ששהה י"א כדי שיהו גדות על המזבח אמה ש"מ איסוד הוה מנת ליה. כגון, גורות, נטות. כגון שיהו כותל גוהה, סתרו ובוהג, ופי' גוהה נטות, והוא קיר נטוי. אמר ר' אבהו מהאי קרא אסור חג צבעותיך עד גוהה. פי' המזבח עשר אמות (7) והקרנות אמה, שארית הערבה הדיותר בה אמה להתגב גבי (ה) קרנות המזבח שיש בה אמה. שהן פנייה, כאשר שנינו מקום הקרנות אמה מהו ואמה מהו כו'. ירושלמי אמר ר' יוסי המתניא אמרה קו, וראשיתו כפופין על גבי המזבח.

(א) ע"י גמ' פסחים דף י"ב ע"ב וערוך השלם בסוף ערך אבי. (ב) נראה דל"ל קו קלניא שם אחרו מקום ה' ומנא דקין וכו'. (ג) אולי ז"ל פי' גיהות היו גוהות כמו גוהות וכו' ועי' בערוך ערך גוה. (ד) אולי ז"ל עשר אמות עד למעלה מן הקרנות והערכה כ"ה אמה יומה להבט ע"ג וכו'.

וכי לייבשן הוא לר"ך. והרי היבש פסול: סטיו נפול. אלטנבאח מקיפות אותו ואלטנבאח אחרים יקיף לפניו מהיקף: מתני' ונקרא מוצא. בגמרא מפרש טעמא: אני וכו'. בגימטריא אלא ה'. ועוד משעשים ושמם שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסע וגו' ויצא

וכי לייבשן הוא צריך אלא אימא על גב האיציבא (6) אמר רחבא אמר (רב) יהודה אהר הבית סמיו כפול היה סמיו לפניו מסמיו: מתני' מצות ערבה כיצד מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא יורדין לשם יבולקטין משם מורביות של ערבה ובאין חוקפין אותן בצדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו (7) בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנה ה' הושיעה נא אנה ה' הצליחה נא ר' יהודה אומר אני והו הושיעה נא ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים (8) בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח ר"א אומר ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטין אותן מערב ומניחין אותן בגיגות של זהב כדי שלא יכמושו ר' יוחנן בן ברוקה אומר הריות של דבלי היו מביאין והובטין אותן בקרקע בצדי המזבח ואותו היום נקרא חבט הריות מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן: גמ' תנא מקום קלניא הוה ותנא דידן מ"ט קרי ליה מוצא אידי דמיפק מברגא דמלכא קרי ליה מוצא: ובאין חוקפין אותן בצדי כו'. תנא וארבות וארבות וגבוהות אחד עשר אמה כדי שיהו גוהות על המזבח אמה אמר מרימר משום מר זוטרא שמע מינה על היסוד מנח להו דאי סלקא דעתך אארעא מנח להו מכדי (9) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד עלה חמש וכנס אמה זהו סובב עלה שלש זהו מקום הקרנות גוהות על גבי המזבח היכי משכחת לה אלא לאו ש"מ איסוד מנח להו שמע מינה אמר רבי אבהו מאי קראה שנאמר יאסרו חג בעבותות עד קרנות המזבח א"ר אבהו אמר ר"א כל הנוטל לולב באגודו והדרם בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו

הוקפה למזוה גמורה אסורין כל היום וקשה דל"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: ע"ה ש"ש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפניו כלום אלא מביא מלצן שהוא אמה על אמה צדום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת וקוניא וכן בכל קרן כך פירש בקונט' וכן מוכיח בצנחנים פרק איהו מקומן (ד' מד). וצפרק שמי הלחם (מנחות ד' לו): שהקרנות לא היו משוכין לפניו כלום אלא מ"מ מוחק צנחנים גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה זהו מקום קרנות ללומר דצנחנים כניסה היו הקרנות צנחים והשתא הוה ממש דומיא דלחריני עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות סביב להלן מן המזבח מפני הכניסות כדי שיהו ראשיהן גוהין על המזבח מו לא משכחת להו גבהו שמי אמות למעלה מגג המזבח שיהו גוהות עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנח להו דהו ליה שמונה אמות לגובהו של מוצא מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהן שרריך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמלאו גבוהות יותר משתי אמות ומהן אמה גמיה ולמטה מן הגמיה יותר מאמה שלא יהו נגררות על גבי המזבח: מאי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: אסרו חג צנחנים. צנחנות כמו וצין צנחנים היתה למרתו (יחזקאל א) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (10) יאסרו ישראל (בראשית מט): עד קרנות המזבח. עד קרנות שהם גבוהות מן המזבח:

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נחלפה שיטתו דהכל דהוה ליה למיני על גב הוה תני על גב וצפ"ק דפסחים (ד' יג): גבי שמי חלות של תודה דה"ל למיני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאותו המנא היה שונה שניהם צנחנים על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם צנחנים זוקפין אותן בצדי המזבח. היינו לאחר שהקיפוחו פעם אחת למ"ד ערבה צנחנים: תקעו והריעו ותקעו. משום שמחה: אנה ה'. והו בגימטריא אנה ה' ועוד משעשים ושמם שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסע וגו' ויצא זין מנחה וגו' ויע משה את ידו וגו' ושלשמן בני שצעים ושמם אומיות ומנחם שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון אחרונה של אמצעי וראשון של אחרון וכן צדור ר"ה כולם כך פי' הקונטרס ועדיין ר"ה טעם לזה למה נשמנו שני שמות הללו דלמרינן להו טפי מאחריני משום דדרשינן צאיכה רצמי קרא דכמי ציחוקאל (ח) ואני צמוך הגולה וקרא דכמי צירמייה (ט) והוא אסור ציזקים כציכול הוא עצמו והיינו הושענא שישיע לעצמו: מיד תינוקות שומטין לולביהן. לולבי התינוקות שומטין הגדולים מין ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין דבדר גול ולא משום דרכי שלום אלא שכך נהגו צו מנחת שמחה כך פי' בקונט' ויש ללמוד מכאן לאותן צנחנים שרובים צוסים לקרחת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין גדלו של תצירו או מקלקל לו סוסן שכן פטויין שכך נהגו מנחת שמחת חתן ועוד יש לומר דמתני' לא איירי כלל שיטתו הגדולים מידן של תינוקות אלא מיד כלומר לאתרי התינוקות שומטין לולבי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב ארוך ושומקין צו ואתרוגיהן היו אולכין והשתא נמצא הוה דפריך בגמרא (11) למאן דאמר אתרוג צנחנים מותר דהכל משמע תינוקות אין גדולים לא וצקונט' דמק לפשע דהכי פריך תינוקות דווקא שלא הוקפה למזוה גמורה אלא של גדולים

הוקפה למזוה גמורה אסורין כל היום וקשה דל"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: ע"ה ש"ש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפניו כלום אלא מביא מלצן שהוא אמה על אמה צדום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת וקוניא וכן בכל קרן כך פירש בקונט' וכן מוכיח בצנחנים פרק איהו מקומן (ד' מד). וצפרק שמי הלחם (מנחות ד' לו): שהקרנות לא היו משוכין לפניו כלום אלא מ"מ מוחק צנחנים גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה זהו מקום קרנות ללומר דצנחנים כניסה היו הקרנות צנחים והשתא הוה ממש דומיא דלחריני עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות סביב להלן מן המזבח מפני הכניסות כדי שיהו ראשיהן גוהין על המזבח מו לא משכחת להו גבהו שמי אמות למעלה מגג המזבח שיהו גוהות עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנח להו דהו ליה שמונה אמות לגובהו של מוצא מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהן שרריך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמלאו גבוהות יותר משתי אמות ומהן אמה גמיה ולמטה מן הגמיה יותר מאמה שלא יהו נגררות על גבי המזבח: מאי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: אסרו חג צנחנים. צנחנות כמו וצין צנחנים היתה למרתו (יחזקאל א) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (10) יאסרו ישראל (בראשית מט): עד קרנות המזבח. עד קרנות שהם גבוהות מן המזבח: